

השב תשיבם

1 **ב"מ ל"ג ע"א משנה, אבדתו ואבדת אביו... שלו קודם, וגמ', בא לידי כ"ך ורש"י**

אינו מחוייב לוותר על שלו כדי לקיים השבת אבידה ואפילו לאביו ולרבו.

2 **שו"ע חו"מ סי' רס"ד ס"א וסמ"ע ס"ק א'**

לפי הסמ"ע במקרה של אבידתו ואבדת אחרים גם אם מוכנים לשלם לו על אבידתו יכול לומר שרוצה את החפץ שלו ולא את הכסף ואינו חייב לעסוק באבידת חבירו.

3 **משנה ל' ע"ב, היה בטל מסלע... ורש"י**

מי שבטל ממלאכתו כדי להשיב את אבידתו של חבירו נותן לו שכר כפועל בטל, ואם רוצה ליטול שכרו משלם (מה שהיה מרויח בזמן שטיפל באבידה) אומר כן בפני ג'.

4 **תוס' ב"מ ס"ח ע"א, וא"ת אם כן הוא נוטל... כל טרחו'**

דוקא איפה שמפסיד נוטל שכר על השבת אבידה.

5 **תוס' ל"א ע"ב ד"ה אם יש שם ב"ד, וא"ת... פועלים להצילו'**

התוס' הקשו למה מקבל הפסדו (דהיינו כפועל בטל) ואילו בשטף נהר את חמור חבירו אינו מקבל אלא שכר ההשבה ולא ההפסד? ותירצו התוס' ששם מדובר שהבעלים נמצאים לידו ו-או שיכולים בדוחק להציל או שהיו יכולים להשכיר פועל - שאם לא היו שם הרי הוא מציל מזוטו של ים והרי הוא שלו!

עוד אופן שאין חיוב לטפל באבידה מצינו בגמ'-

6 **ב"מ כ"ט ע"ב במשנה, מצא שק... ורש"י**

דבר שלא היה נושא ברה"ר גם אם היה שלו מפני שהוא בזיון לו פטור מלהרים.

7 **גמ' שם ל' ע"א, מצא שק... כבודו' (ל' ע"ב) ותוד"ה אלא לזקן**

כבוד הבריות מרובה דוחה מצוה דאורייתא בשב ואל תעשה, אבל זקן ואינו לפי כבודו אין בו כדי להתבטל ממצוה דאורייתא אלא שפטור מהשבת אבדה מגזה"כ.

8 **שם בגמ', אמר רבה הכישה... אהדרינהו'**

אם הזיז את האבידה חייב להחזירה גם אם אין זה לפי כבודו.

9 **משנה ב"ב פ"ז ע"ב, השולח... וגמ', ...מדעת היא, אלא אביי... מי אמר' (פ"ח ע"א)**

הגמ' העמידה את דברי רבה בבעלי חיים בלבד מפני שע"י שהבריח את הבהמה התרגלה לברוח.

10 **נמוק"י פרק אלו מציאות (בר"ף ט"ז ע"ב) ד"ה אמר רב הכישה, וד"ה נתחייב בה**

מרש"י והרמב"ם משמע שאם הזיז כל אבידה - ואפילו איננה בעל חי - נתחייב בהשבתה אבל הר"ן חולק ע"פ הגמ' בב"ב, והנמוק"י צידד עם רש"י והרמב"ם.

11 שו"ע חו"מ סי' רס"ג סוס"ב, וכן אם מצא בהמה... , וסמ"ע ס"ק ד'

הב"י פי' שגם כוונת הרמב"ם היא דוקא בבהמה וכמו שכתב הר"ן אבל בשו"ע סתם והש"ך תמה עליו.

12 שם בגמ' ל' ע"ב, איבעיא להו... תיקו'

אם תחלת ההשבה היא לפי כבודו ולא סופה הסתפקה הגמ' אם נתחייב בה בהתחלה וממילא חייב גם להחזירה (כמו בהכישה) או שלא נתחייב בה כלל.

13 שם בגמ', אמר רבא... זו לפני משורת הדין'

גם באינה לפי כבודו יש ענין של לפני משורת הדין - ורבי ישמעאל ב"ר יוסי החמיר על עצמו לשלם לבעלים את שווי האבדה.

14 רי"ף פ' א"מ (ט"ז ע"ב), דרכו להחזיר... לא יחזיר בעיר' ור"ן ד"ה כתב הרב, והגהה

הגירסא אצלנו ברי"ף היא שלא יחזיר בעיר וכן כתב הנמוק"י בשמו ופי' שאינו חייב גם בשדה, וכתב שהרמב"ם חולק וסובר שחייב להמשיך ולטפל בה גם בעיר, והמחבר' כתב שהגירסא אינה נכונה.

15 רא"ש סי' כ"א, איבעיא להו... יותר מבשדה' והגהות הגר"א

הרא"ש פי' בדברי הרי"ף שחייב להחזיר עד לעיר ושאינו דומה להכישה, והגר"א ציין לגירסא שלנו ברי"ף, והרא"ש עצמו פסק שאסור להחמיר ולזלזל בכבודו - וגם אם רוצה להחמיר לפני משורת הדין אסור לו לעשות כן אלא כר' ישמעאל ששילם דמיו.

16 שו"ע חו"מ סי' רס"ג ס"ב ורמ"א, וט"ז ד"ה אלא יכניסם

המחבר פסק כמו הרמב"ם והרמ"א כהבנת הרא"ש בדברי הרי"ף

17 שו"ע ורמ"א שם ס"ג

המחבר והרמ"א נחלקו אם מותר לזלזל בעצמו כדי לקיים הלפנים משורת בדין או שחייב לעשות כמו רבי ישמעאל.

18 ב"מ כ"ז ע"א, תנו רבנן אשר תאבד... ועד שעת מציאה' ותוד"ה פרט

למסקנא אם אינה שוה פרוטה גם בשעת אבידה וגם בשעת מציאה אין בה חיוב השבה והנפק"מ בין ת"ק לרבי יהודה הוא אם הוזלה באמצע, והתוס' סוברים שמסברא לא היינו מחייבים השבה בפחות משווה פרוטה והדרשה באה להפקיע מהריבוי של כל' אבדת אחיך.

19 שם נ"ה ע"א, המוצא אבידה שוה פרוטה חייב להכריז... דזל' ורש"י

אם זל אחרי שעת מציאה חייב להכריז.

20 משנה ב"מ כ"ח ע"ב, כל דבר... תשיבנו לו'

מצד אחד חייב המוצא להשתדל ולהחזיר את האבדה עצמה ולא את דמיה (ובפרט בבעלי חיים המתרגלים לבעלים שלהם) ומצד שני אסור לו למוצא להחזיק באבדה באופן שההוצאות (שישולמו אח"כ ע"י הבעלים) יעלו על שוויה.

21 שם בגמ', ולעולם... בזוטרי'

אין חיוב לטפל בבעלי חיים לעולם - ולכל דבר נתנו חז"ל זמן ע"פ ריבוי הטרחה.

ויש מקום גדול לומר שאיפה שהטיפול באבידה כרוך בהוצאות - למשל אבידה גדולה מאד שחייב לשכור לה מקום - ובאופן שהשכירות תעלה על השווי עדיף למכור את האבידה. ובמקרה שאין לו את האפשרות לשמור על האבידה ומסתמא תיזוק ג"כ יש לומר שעדיף למכור אותה.

22 שם במשנה, מה יהא בדמים...'

המוכר את האבידה אחרי תום הזמן שחייבו חז"ל לטפל בה - נחלקו רבי טרפון ורבי עקיבא אם הותר לו להשתמש בדמים ואם חייב באחריותם.

23 שם בגמ' סוף ע"ב, עד כאן לא פליגי... דאשרי לך' (כ"ט ע"ב) ורש"י

הלכה כרבי טרפון שמותר להשתמש בהם והיא תקנת חז"ל הואיל וטרח לטפל באבידה ומכר אותה בזמן שקבעו לו (המשמעות ברש"י היא שאם מכרה שלא ע"פ תקנת חז"ל - ואולי כן הדין בדברים שמוכרים מיד - שלא נתנו לו זכות השתמשות).

ובנוגע למחלוקת רבה ורב יוסף אם שומר אבידה דינו כשומר חנם או שומר שכר -

24 תוס' כ"ט ע"א ד"ה והוי שואל, ר"ח וה"ג... וכי יפטר מכל המצות'

הר"ח והבה"ג פסקו כרב יוסף מכח הגמ' בנדרים

25 שם בתוס', ועוד ראייה...'

התוס' הוכיחו שהלכה כרבה

26 רא"ש אלו מציאות סי' י"ז, בעזרת השם'

מסקנת הרא"ש היא שיש ראיות לשניהם.

27 שו"ע חו"מ סי' רס"ז סט"ז ורמ"א, סמ"ע ס"ק י"ז וש"ך ס"ק י"ד, הלכך נקטינן...'

למעשה הוי ספיקא דדינא

28 משנה ב"מ כ"ח ע"א, ועד מתי... וגמ' ע"ב, ת"ר... הטוען'

כשה"ה בית המקדש קיים היו מכריזים באבן הטוען, כשחרב הבית התקינו להכריז בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, וכשרבו האנסים התקינו שיאמר לשכניו.

29 שו"ע חו"מ סי' רס"ז ס"ג

למעשה, איפה שאין חשש אנסים מכריזים בבתי כנסיות.

30 סמ"ע ס"ק ד'

עדיף להכריז בביהכ"ס שלא בשעת התפילה ומותר גם קודם אשרי ובל"צ.

31 שם ל' ע"ב במשנה, החזירה וברחה... תשיבם' וגמ' ל"א ע"א, א"ל ההוא... הרבה'

אם מחזירה למקום משומר אינו צריך להודיע לבעלים שהחזירה.

מתני' *אבדתו

ואבדת אביו אבדתו קודמת אבדתו ואבדת רבו שלו קודם

גמ' מנא הני מילי *אמר רב יהודה אמר רב אמר קרא אפס כי לא יהיה בך אביון 'שלך קודם לשל כל אדם ואמר רב יהודה אמר רב כל המקיים בעצמו כך סוף בא לידי כך :

גמ' מנא הני מילי. דשלו קודם: לא

יהיה בך אביון. הזהר מן עניות: כל המקיים בעצמו כך. אף על פי שלא הטילו עליו הכתוב יש לאדם ליכנס לפניו משורת הדין ולא לדקדק שלי קודם אם לא נהפסד מוכח ואם תמיד מדקדק פורק ממנו עול גדולות חסדים² וסוף² שיצטרך לבריות: ולדקה וסוף שיצטרך לבריות:

א * מי שאבדה לו אבדה ופגע באבירתו ובאבירת חבירו¹ אם יכול לחזור את שתיהן חייב להחזירם² ואם לא יחזיר את שלו³ (6) שאבירתו קודמת אפי' לאבירת אביו ורבו¹ כדורשינן * מאפס לא יהיה בך אביון¹ ואעפ"כ יש לו לאדם ליכנס לפניו משורת הדין² ולא² לדקדק ולומר שלי קודם אם לא בהפסד מוכח ואם תמיד מדקדק פורק ממנו עול גדולות חסדים² וסוף² שיצטרך לבריות:

רס"ד א. מאפס לא יהיה בך אביון. דלרשינן כאלו הוא אומר הזהר מן העניות ומטעם זה ל"ד אבדתו קודמת קאמר אלא כל הפסד ממון או ניטול מלאכה שלו מממת השנה זו שלו קודם וכמ"ש הטור והמחבר ג"כ אחר זה נכ"י זה נכ"י רס"ה ועפ"ר דכתבתי הטעם דמ"ה נקטו הגמ' והפוסק' לשון אבדתו משום לאבדתו אף אם ירעה הלה לשלם לו דמי אבדתו יטול הלה לומר כגלי ונגד שלי נחמ' לי להטילו לעצמי משא"כ כמלאכה שאינו עושה אלא כדי לקבל דמי שכרו :

היה במל מסלע לא יאמר לו תן לי סלע אלא נתן לו (6) שכרו כפועל *אם יש שם בית דין מתנה בפני ב"ד אם אין שם ב"ד בפני מי יתנה שלו קודם:

לא יאמר לו תן לי סלע. שצטלמי ממלאכתי *שיאמר לו אם עשית מלאכתך היית מרצה עורתי עכשיו לפי מה שטרחת עול: כפועל. צגמרא* מפרש: אם יש שם בית דין. אם נוח לו לטרוח יותר כדי להרבות שכר ואינו חפץ ליצטל ממלאכתו מה יעשה אם יש שם שלשה בני אדם יתנה צפיהם ויאמר רלו שאני משתכר כך וכך ואני אישאי ליצטל לטוול שכר מועט אני אשיי אם תאמרו שאטוול שכר משלם:

וא"ת אם כן הוא
 נוטל שכרו על השבת אבידה ובהכנס (ב"ק דף נו:)
 אמרינן דטעם לשומר אבידה
 הוא כשומר חנם משום דמאי הגאה קא
 מטי ליה וע"כ לא קאמרי רבנן
 טעינה בשכר אלא משום דא"כ
 לכתוב רחמנא טעינה ולא
 בעי פריקה וי"ל דאין לחוש
 אם נוטל שכר כיון שעוסק במלאכה
 אחרת ומפסיד דהא אם היה שם
 בית דין היה מחנה ליטול כל מה
 שמפסיד ועכשיו דליכא ב"ד
 למה לא יטול כל טרחו

וא"ת
 דהא משלם לכל הפחות השכירות
 כפועל בטל וכן משני לקמן בסוף
 השוכר את הפועלים (שם) גבי רועה
 שהיה יכול לקדם ברושעים ובמקלות
 ש"ש בשכר וש"ח בחנם חייב וש"ש
 שקדם בשכר חוזר ונוטל מבעל
 הבית ומבהמא ש"ח נמי שקדם בשכר
 חוזר ונוטל מבעה"ב ואילו בפרק
 הגזול בתרא (ב"ק דף קסו:)
 תנן שטף נהר את חמורו
 וחמור חברו הגיח את שלו
 והגיל את של חברו אין לו
 אלא שכרו ואין משלם לו דמי
 חמורו שטבע וי"ל דהתם
 מיירי כשהיה יכול להגיל ע"י
 הדחק דאי לאו הכי מלי אמר
 ליה מהפקירא קזכינא כדאיתא
 התם ועי"ל כיון שבעל החמור
 שם יכול לומר יהי שוכר
 פועלים להגילו

**מצא שק או קופה וכל דבר שאין דרכו
 ליטול הרי זה לא יטול :**

שאיין דרכו ליטול. דבר שגנאי
 הוא לו שאדם חשוד הוא ואין
 דרכו ליטול קופה שלו להכניסה
 מן החוץ לבית שמור לא יטול
 ופטור מהשבת אבידה דלפינן*
 מוהמעלמת:

מצא שק או קופה [וכל דבר] שאין דרכו ליטול דרו זה לא ישול: מנהני מילי *דת"ר ודהתעלמת פעמים שאתה מתעלם ופעמים שאי אתה מתעלם הא כיצד? היה כהן והיא בבית הקברות או שהיה זקן ואינה לפי כבודו או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל חבירו לכך נאמר והתעלמת מהם למאי איצטרך קרא אילימא לכהן והיא בבית הקברות פשיטא האי עשה והאי לא תעשה ועשה ולא אתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה ותו לא דחינן איסורא מקמי ממונא אלא לשלוי מרובה משל חבירו מדרב יהודה אמר רב נפקא *דאמר רב יהודה אמר רב אפס כי לא יהיה כך אביון שלך קודם לשל כל אדם אלא לזקן ואינו לפי כבודו

אלא לזקן ואינו לפי כבודו. וה"ח
 היפוך ליה מולאחותו דכבוד
 הבריות דוחה מילת בט ושחיטת
 פסחו וי"ל כבוד הבריות דמת מטה
 חמיר טפי שמוטל בזיון פן יסריח
 או יאלתוהו כלבים אע"ג דבפ' מי
 שמתו (ברכות דף כ"ו וס' ד"ט ע"ב)
 מוכח דחי הוה כלאים שב ואל תעשה
 היה נדחה מפני כבוד הבריות היינו
 משום דערום הוי גטת ובזיון גדול
 כדאמר (יבמות דף ס"ג:) אין לך
 משוקץ יותר מאותו שהוא מהלך
 ערום ומהכא לא ידעי דדחי אלא
 ממונא אבל איסורא כמו פסח ומילה
 וגם כרת לא: [ופ' חוס' שנוטות נ:
 ד"ט אגל:]

*אמר
 רבה הכישה חייב בה אביו הוה יתיב
 קמיה דרבה חזא להנך עייו דקיימו שקל
 קלא ושדא בהו א"ל אחייבת בהו קום
 אהרדינתו

מתני' השולח את בנו אצל חנווני (ופונדיון בידו) ומדר לו באיטר שמן ונתן לו את האיטר שבר את הצלוחית ואבד את האיטר חנווני חייב רבי יהודה פומר שעל מנת כן שלחו ומודים חכמים לר' יהודה בזמן שהצלוחית ביד התינוק ומדר חנווני לתוכה שחנווני פסור : **גמ'** בשלמא באיטר ושמן בהא פליגי דרבנן סברי ל'אודועי שדריה ור' יהודה סבר לשדורי ליה שדרי' אלא (ג) שבר צלוחית אבדה מדעת היא

אלא אביי בר אבין ור' חנינא בר אבין דאמרי תרויהו הכא במאי עסקינן כגון שנטלה למוד בה וכדרכה * דאמר רבה "הבישה נתחייב בה אימור דאמר רבה בבעלי חיים דאנקטינהו ניגרא ברייתא כי האי גונא מי אמר

10 נמוק"י פרק אלו מציאות (בר"י ט"ז ע"ב) ד"ה אמר רב הכישה, וד"ה נתחייב בה

אמר רב הכישה •
 זה שאינו לפי כבודו אלא הכה בה
 הכאה אחת להשיבה : נתחייב בה •
 להחזירה הואיל והתחיל נתחייב בה
 השבה גמורה כך פירש רש"י ז"ל ולפי
 זה הוא הדין לכלים וכן הם דברי
 הרמב"ם ז"ל בפ' י"א מהלכות גולה*
 והרנב"ר ז"ל תמה דלא משמע כן
 פרק המוכר את הספינה (דף פח.)
 דהא אמר טעמא משום דאנקט
 בהו ערי ברייתא : אמר המחבר וליע
 לי על תמיהת הרב ז"ל דהכא ודאי
 אפילו בכלים איירינן דדרכו להחזיר
 בשדה לאו בצעלי חיים דוקא מיירי
 וקי"ל דחייב : קלא . מוט"א בלע"ז :

וכן אם מצא בהמה והכניסה נתחייב ליטפל בה ולהחזירה אע"פ שאינה לפי כבודו ד' שהרי (א) התחיל [ב] במצוה:

ד. שהרי התחיל

במצוה כו'. כל' זה כתב ג"כ הרמב"ם פ"א דגזילה ודייק מיניה הר"ן והנ"י דמה"ט לאו דוקא צנהמה קאמר לאנקטי נגרי צרייתא אלא גם צשאר כלים דינו הכי דשייך צהו ה"ט כיון דהתחיל צמנוה והא דכתב הרמב"ם דינו צנהמה ל' הגמ' נקט ולרבותא כ"כ דאפילו לא עשה צה אלא הכאה צעלמא והזיזה ממקומה חייב ליטפל צה ולהחזירה וכן הוא דעת רש"י וי"ח אזה והצ"י אחר שכתב שהנ"י והר"ן פי' לדברי הרמב"ם כן ושמתהו על הרמב"ם דצגמ' פרק הספינה דף פ"ח משמע דצנהמה דוקא דינא הכי כתב הצ"י יסוד להרמב"ם דלא תקשה ליה מהגמרא וכ"כ צד"מ ע"ש אצל מסיק וכי שנראה לו עיקר שגם דעת הרמב"ם הוא שדוקא צנהמה קאמרי ומ"ש שהרי התחיל צמנוה ה"ק מאחר שהתחיל צמנוה ואם לא יגמרינה ימשוך מההסתלה היזק לצעל הצדיקה מאחר לאנקטי נגרי צרייתא אצל צשאר דצרים שאין דרכו ליטפל צהן ומן התימה למה סתם המחבר כאן אפילו התחיל צה מותר לחזור צו ולהניחה מאחר דאין לצעל הצדיקה היזק צהתחלת המנוה ע"ש נכתוב כנ' הרמב"ם דחיכת נמטעי ציה וכמ"ש :

איבעיא להו דרכו להחזיר בשדה ואין דרכו להחזיר בעיר מהו מי אמרינן השבה מעליא בעינן וכיון דלאו דרכיה להחזיר בעיר לא לחייב או דלמא בשדה מיהת הוא דאחייב ליה וכיון דאחייב ליה בשדה אחייב ליה בעיר תיקו

אמר רבא

יכל שבשלו מחזיר בשל חבירו נמי מחזיר
 יוכל שבשלו פורק ומועז בשל חבירו נמי
 פורק ומועז רבי ישמעאל ברבי יוסי הוה
 קאזיל באורחא פגע ביה ההוא גברא הוה
 דרי פתכא דאופי אותבינהו וקא מתפח א"ל
 דלי לי אמר ליה כמה שויין א"ל פלגא דזוזא
 יהיב ליה פלגא דזוזא ואפקרה הדר זכה בהו
 הדר יהיב ליה פלגא דזוזא ואפקרה חזייה
 דהוה קא בעי למיהדר למוכיה בהו א"ל לכולי
 עלמא אפקרנהו ולך לא אפקרנהו ומי הוי הפקר
 כי האי גוונא והתנן* בש"א הפקר לעניים
 הפקר וב"ה אומרים האינו הפקר עד שיהא
 הפקר לעניים ולעשירים כשמיטה אלא רבי
 ישמעאל ברבי יוסי לכולי עלמא אפקרינהו
 ובמלתא בעלמא הוא דאוקמיה והא רבי
 ישמעאל ברבי יוסי זקן ואינו לפי כבודו
 הוה ר' ישמעאל ברבי יוסי* לפנים משורת
 הדין הוא דעבד* דתני רב יוסף והודעת*
 להם זה בית חייהם את הדרך זו גמילות
 חסדים [א]* (אשר) ילכו זה ביקור חולים בה זו
 קבורה ואת המעשה זה הדין אשר יעשו
 זו לפנים משורת הדין:

ר"ף פ' א"מ (ט"ז ע"ב) ור"ן ד"ה כתב הרב, והגהה 14

דרכו להחזיר בשדה ואין דרכו להחזיר בעיר [ז] בעיא ולא איפשיטא (ב) הלכך לא יחזיר בעיר

לבעלים ואע"פ שהרי נכנס בהם לעיר
 ואין דרכו בכך וק' אם מלא בהמה
 והביסה נחייב וכו' משמע מדברי
 הרב ז"ל דבין דעלה בתיקו יחזיר
 בעיר ומשמע נמי שדרך פירושו כפי'
 קש"י ז"ל: "אמר המחבר כ"ל שטופר
 טעה שכתב לא יחזיר אלא יחזיר הוא
 וכדפירש הרמב"ם ז"ל דבין דפשיטא
 לאו דכשהחיל חייב לגמור וספק
 דלחייבא אם יסחל איה לן למימר
 שיחיל שהיא מטה דוק ואינה לפי
 כבודו (ב) הראשון בידו דומיא דשלו
 מרובה משל חבירו עכ"ל:

כתב הרב
 אלפסי ז"ל דבין דלא איפשיטא לא
 יחזיר בעיר משמע שאינו חייב להחיל
 בשדה כדי שלא יתחייב לגמור בעיר
 וכן נראה פירש"י ז"ל דפירש דרס
 בשדה מיה שיחייב להשיבה להחיל
 בשדה ובין דמחייב שהיהוה ממקמה
 נחייב אף בעיר עכ"ל ולפי זה לא
 יתחייב להחיל בין דעלה בתיקו
 אבל אם החיל אכתי מלין למימר
 שיחייב לגמור כדפירש ז"ל בהביסה
 וא"כ יתחייב אף בעיר אבל הרמב"ם
 ז"ל כתב פרק י"א מהלכות גולה
 ואבדה ח"ל היה דרס להחזיר כלים
 כאלו בשדה ואין דרס להחזיר בעיר
 מלאך בשדה חייב להחזיר עד שיגיעו

איבעיא להו דרכו להחזיר בשדה ואין דרכו להחזיר בעיר מאי מי אמרינן השב מנעילא בעינן וכיון דאין דרכו להחזיר בעיר לא מחייב . או דלמא בשדה מיהא מחייב וכיון דאיחייב איחייב חיקי . וראיתי גדולים שפסקו כיון דלא איפשיטא אזלינן לחומרא ומיחייב להחזיר בשדה וכיון דאיחייב איחייב אף בעיר . ויראה לי כיון שפטרה תורה את הזקן שאין לו לזלזל בכבודו איסור הוא לגבי ידיה שמזלזל לכבוד תורה במקום שאין חייב . ומכוס ספק ממון חבירו אם הוא מחייב בו לא יזלזל בספק איסור . והחכם שבה לעשות לפניו משורת הדין יותר ממוטו ועשה כמו שעשה רבי ישמעאל ב"ר יוסי . אבל אין לו רשות לזלזל בכבודו . ורב אלפס ז"ל כתב דרכו להחזיר בשדה ואין דרכו להחזיר בעיר בעיא היא ולא איפשיטא ולא יחזיר בעיר. [א] ונראה דבספרו היה כתוב מי אמרינן בשדה מיהא דרכו לאחזרי או דלמא השב מעלייתא בעינן וכיון דלא מחייב בעיר לא מחייב אפילו בשדה . ופסק לחומרא (ב) דבשדה מחייב לחומרא ואינו מזלזל שם בכבודו . ולא דמי להכרעה נחייב בה דלא אפקטה גרר ברייתא . דאדרבה הוליקה למקום המשמר יותר מבשדה.

הגהות הגר"א [א] ונראה דבספרו כו' . כ"ב ודבריו דחוקין דאיכא מאי קאמר בעיא כו' ולא יחזיר בעיר אלא דברי רי"ף אלאן שפיר לגירסא שלנו וכמ"ש בני ע"ס :

ב ג היה דרכו להחזיר כלים כאילו בשדה ואין דרכו להחזיר בעיר ומצאנו בעיר אינו חייב להחזיר מצאנו בשדה חייב להחזיר עד שיגיעו לרשות הבעלים ג ואע"פ שהדי נכנס בהם לעיר ואין דרכו בכך [ג] [א] (וי"ט) דלא יחזיר זכיר אלא יכניסה מן השדה לבעיר ויניסנה) (מור נכס ד הו"ט) וכן אם מצא בהמה והכניסה נתחייב ליתפס בה ולהחזירה אע"פ שאינה לפי כבודו ד שהרי (א) התחיל [ב] במצוה:

רסג ס"ב אלא יכניסם מן השדה כו' . בע"י היא בגמ' לפי גי' הרא"ש מי נמא דהשב מנעילא בעינן כיון דלאו דרכו לחזר בעיר לא נחייבו א"ר בשדה הוא דאיחייב לי מיהא וכיון דאחייב ליה בשדה איחייב ליה בעיר חיקי . נמצא דמסקתא נן אזי פטור מכל אפי' בשדה א"ר חייב בכל אפי' בעיר וכמ"ש הרא"ש דיש לפסוק לקולא כיון דנכר החמור יש זולת בכבוד המורה שחלזל כבודו להטריח בהשבה וס"ל לרבינו לפ"ו כיון דלא איפטר בהשבה אלא משום זולת ע"כ חייב עב"פ בשדה כיון דאין שם חומר זולת וא"ל כיון דמחייב א"ע בהשבה בשדה ממילא נחייב בעיר מן הדין י"ל כיון דיש עב"פ מזה כפ"ע בהשבה בשדה שהיא משמרת יותר בעיר כמ"ש הרא"ש לדעת הר"ף שפיר י"ל דמה שעושה בהשבה זו אינה אלא לפניו משה"ה שעושה קצת טובה לחבירו כן י"ל . וזה מיושב מה שהקשה ב"י על רבינו דלא דק במ"ש ע"ז שיחזיר בעיר וא"ל לפ"ו מנלי' להרא"ש דהר"ף הי' לו גרסא אחרת' דלמא גם הוא מפ' כמו הרא"ש אלא דהכרע מסבירא לחלק כמו שזכרנו י"ל כיון דאלו כ"כ הר"ף משום הכרעה דנפשי' היה לו להזכיר שיש איסור אם מחזיר בשדה [בעיר] כמו שזכר הרא"ש ולמה כתב הר"ף הלך לא יחזיר בעיר דזה קאי על האיבעיא והאיבעיא לא קאי אלא על החיוב או פטור ממילא מ"ש הלך לא יחזיר קאי ג"כ אפטור לא שיהיה אסור :

ג ה ההולך בדרך הטוב והישר ועושה לפניו משורת הדין מחזיר את האבירה בכל מקום ואע"פ שאינה לפי כבודו : הגה' [א] וש חולקין [ב] ואוסרין להחזיר הואיל ואינו לפי כבודו אלא אם רוצה ליטע לפניו מן השורה ¹ יטלם ממיסו (טור בשם הרא"ש סימן רע"ב) :

תנו רבנן °אשר

תאבד °פרט לאבידה שאין בה שוה פרוטה רבי יהודה אומר ומצאתה פרט לאבידה שאין בה שוה פרוטה מאי בנייהו אמר אבי °משמעות דורשין איכא בנייהו מר נפקא ליה מאשר תאבד ומר נפקא ליה מומצאתה ולמאן דנפקא ליה מאשר תאבד האי ומצאתה מאי עביד ליה ההוא מיבעי ליה (6) לכדרבנאי *דאמר רבנאי ומצאתה דאתאי לידה משמע ולמאן דנפקא ליה מומצאתה האי אשר תאבד מאי עביד ליה מיבעי ליה

פרט לשאין בו שוה פרוטה:

דס"ד דחייב מכלל כל אבידה אחיך :

לכדרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן משום *ר"ש בן יוחי מניין לאבידה ששטפה נדר שהיא מותרת שנאמר כן תעשה לכל אברת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה מי שאבודה הימנו ומצויה אצל כל אדם יצתה זו שאבודה הימנו ואינה מצויה אצל כל אדם ואיך הא דרבנאי מנא ליה נפקא ליה *מומצאתה ואיך הא דרבי יוחנן מנא ליה נפקא ליה ממנו ואיך ממנו לא משמע ליה רבא אמר פרוטה שהוללה איכא בנייהו מ"ד מאשר תאבד איכא ומ"ד מומצאתה ליכא ולמ"ד אשר תאבד הא בעינן ומצאתה וליכא אלא פרוטה שהוקרה איכא בנייהו מאן דאמר ומצאתה איכא ומאן דאמר אשר תאבד ליכא ולמאן דאמר ומצאתה הא בעינן אשר תאבד וליכא °אלא פרוטה (3) שהוקרה והוללה וחורה והוקרה איכא בנייהו מאן דאמר אשר תאבד איכא ומאן דאמר ומצאתה בעינן דאית בה שיעור מצאה משעת אבידה ועד שעת מצאה:

המוצא

אבידה שוה פרוטה חייב להכריז °ואע"ג דול

אע"ג דזל. צין מליאה להנחה:

מתני' °כל דבר

שעושה ואוכל יעשה ויאכל ודבר שאין עושה ואוכל ימכר שנאמר °והשבותו לו ראה היאך תשיבנו לו

גמ' ולעולם אמר רב נחמן *אמר שמואל
 עד י"ב חדש תניא נמי הכי 'כל דבר שעושה ואוכל כגון פרה וחמור
 מספל בהן עד י"ב חדש מכאן ואילך שם דמיהן ומניהן *עגלים וסיידין
 מספל בהן שלשה חדשים מכאן ואילך שם דמיהן ומניהן אווזין ותרנגולין
 מספל בהם שלשים יום מכאן ואילך שם דמיהן ומניהן אמר רב נחמן בר יצחק תרנגולת כבהמה
 גסה תניא נמי הכי 'תרנגולת ובהמה גסה מספל בהן שנים עשר חודש מכאן ואילך שם דמיהן
 ומניהן עגלים וסיידין מספל בהן ל' יום מכאן ואילך שם דמיהן ומניהן *אווזין ותרנגולין וכל דבר
 שמיפולו מרובה משכרו מספל בהן שלשה ימים מכאן ואילך שם דמיהן ומניהן קשיא עגלים וסיידין
 אעגלים וסיידין אווזין ותרנגולין אווזין ותרנגולין עגלים וסיידין אעגלים וסיידין לא קשיא *הא דרעיא
 והא דפטומא אווזין ותרנגולין אווזין ותרנגולין נמי לא קשיא *הא ברברבי הא בוטרי :

מה יהא בדמים ר"ש אומר ישתמש
בהן לפיכך אם אברו *חייב באחריותן ר"ע אומר לא ישתמש בהן לפיכך
אם אברו אין חייב באחריותן :

אלא. משום שזכר שימוש מעות אבל שזכר שמירת מלוה דמימא
 מנו דלא צעי למיחז ריפתא לעניא דהעוסק במלוה פטור מן
 המלוה לא מחייבין ליה: כשנשתמש. לאו דוקא אלא משום שזכר
 שימוש קאמר מפני שמוחר להשתמש בהן: כשומר חנם. ואינו
 חייב אלא בפשיעה: כשומר שכר. ותייב
 בגיטתא ואבידה דשומר שזכר מלוה
 הוא דהעוסק במלוה פטור מן המלוה:
 כולי עלמא לא פליגי דמחייב. דקין
 שומר שכר: מאי לפיכך דר"ע. כיון
 דאמר לא ישתמש מהיכל מיטקא אדעתין
 למיזינה דלינטרין למימר אינו חייב:

עד כאן לא פליגי
 אלא כשנשתמש בהן אבל לא נשתמש
 בהן אם אברו פטור לימא תיהוי תיובתא
 דרב יוסף *דאמר שומר אבידה רבה אמר
 כש"ח רב יוסף אמר "כש"ש אמר לך רב
 יוסף בגניבה ואבידה דכ"ע לא פליגי דחייב
 כי פליגי באונסין דשואל ר"ט סבר שרו ליה
 רבנן לאשתמושי בגוייהו יהוה ליה שואל עלייהו ור"ע סבר לא שרו ליה
 רבנן לאשתמושי בגוייהו הלכך לא הוי שואל עלייהו א"ה לפיכך דאמר
 ר"ע למה לי א"א בשלמא בגניבה ואבידה הוא דפליגי היינו דקתני ר"ע
 אומר לא ישתמש בהן לפיכך אם אברו אינו חייב באחריותן ס"ד אמינא
 שומר שכר הוי כדרב יוסף ובגניבה ואבידה מחייב קא משמע לן לפיכך
 השתא דאמרת לא ישתמש בהן שומר שכר לא הוי ולא מחייב בגניבה
 ואבידה אלא אי אמרת בגניבה ואבידה דכולי עלמא לא פליגי דחייב כי פליגי
 באונסין דשואל מאי לפיכך דרבי עקיבא הכי מבעי ליה למתנא ר"ע אומר
 לא ישתמש בהן ואנא ידענא דכיון דלא ישתמש בהן לאו שואל הוי ואינו
 חייב באחריותן *לפיכך דרבי עקיבא למה לי משום לפיכך דרבי טרפון ולפיכך
 דרבי טרפון למה לי *הכי קאמר כיון דשרו ליה רבנן לאשתמושי
 בגוייהו כמאן דאישתמש בגוייהו דמי וחייב באחריותן והא אברו קתני

כדרכה* דאמר רבה נגנבו בלסמים מוויין
אברו שמבעה ספינתו בים אמר רב יהודה
אמר שמואל הלכה כר' טרפון (ה) ביד רחבה
היה ליה הנהו זוזי דיתמי אתא לקמיה דרב
יוסף אמר ליה מהו לאשתמושי בנייהו
א"ל הכי אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה
כר' טרפון א"ל אביי ולאן אתמר עלה
א"ל חלבו אמר רב הונא *לא שנו אלא
בדמי אבידה הואיל ופרח בה אבל מעות אבידה דלא פרח בהו לא והני
כמעות אבידה דמו א"ל זיל לא שבקו לי דאשרי לד :

כדרכה. צפרק הזהב (לקמן דף נח.) גבי צמי העיר ששלחו את שקליהן:
בדמי אבידה. שמכרה לאחר שנטפל בה כמו שאמרו חכמים:
אבל מעות אבידה. כגון שמנא מעות צמים או שלש מטבעות עשוין כמגדלין:

ר"ח וה"ג פסקו
דהלכה כרב יוסף מההיא דאין בין
המודר (מדיס דף לג:) דקאמר ומחזיר
לו אבידתו חד אמר דוקא מדיר
למודר אבל מודר למדיר לא משום
דקא מתהני פרוטה דרב יוסף וחד
אמר פרוטה דרב יוסף לא שכיחא
ש"מ דכולהו אית להו דרב יוסף ואין
זו ראייה דגם רבה מודה דבשעה
שמתעסק באבידה שפטור מלמיתב
רפחא לעניים אלא דס"ל דלא שכיחא

שיבא עמי בשעה שמתעסק בה לזרעה ואין סברא שיהא שומר
שכר בעבור זה כיון דלא שכיח דבשעה שהאבידה צביתו ואינו
מתעסק בה פשיטא דאף לרב יוסף אינו פטור מלמיתב רפחא
לעני שהרי אדם שלבוש ליטות או שיש לו תפילין בראשו וכי יפטר
מכל המלות

ועוד ראה מפרק המפקיד
 (לקמן דף ע"ג וס"ג) דרב נחמן סבר נאכסו לא אלמא ס"ל דבהאזה שמויה להשתמש לא הו"ל אלא שומר שבר והייט כרבה דלרב יוסף הו"ל
 שאל ואין לומר דהבא דהוי שומר אבידה דכלא היתר תשמיש הו"ל שומר שבר השתא דשרו ליה לאשתמושי בהו הו"ל שאל אבל התם דלא
 מיירי באבידה משום הגאח היתר תשמיש לבר לא הו"ל אלא שומר שבר לא הו"ל כיון דבשביל היתר תשמיש לבר לא הו"ל אלא שומר שבר
 כרב נחמן א"כ בשביל שיש לו עוד פרוטה דרב יוסף משום שמירת אבידה אין סברא שיהא לו דין שאל דלאו אס מוסיפין שבר לשומר
 יהיה לו דין שאל ועוד דק"ל כרבה בר משה ענין ומחלה וליכא למימר דוקא במילי דבבא בתרא כדמפרש בתשובות דרב גמח דהא
 אמר פרק מי שאלו (גיטין דף ע"ג וס"ג) והא ק"ל כרבה ולא קאמר בהא דהוה משמע בהא ולא במילי אחריות דקאמר על רשב"ג
 ובפרק מי שהוליוהו (עירובין דף נ"ב) בשמעתי דהחזיק בדרך מתיישבת ההלכה יותר במה שהלכה כרבה לגבי דרב יוסף דכפ"י שם רש"י
 ובסדר תנאים ואמוראים פוסק דרבה ורב יוסף הלכה כרבה בר משה ענין ומחלה וכל רבותינו שוין דבשאר דברים סתמא הלכה כרבה
 אי ליכא הכחה כרב יוסף":

יז [דף כ"ט ע"א] **איתמר** שומר אבידה רבה אמר כשומר חנם דמי דמאי הנאה
 מטיח ליה. ורב יוסף אמר כשומר שבר בההיא הנאה

[ט] רבינו חננאל והלכות גדולות פסקו כרב יוסף מההיה דמריס:

(דף ל"ג) דלמריסן דכולי עלמא אית להו פרוטה דרב יוסף גבי מודר האלה מחצירו
 מחזיר לו אבידתו. ואפילו מאן דשרי ההם בשנכסי בעל אבידה אכורין על המחזיר לא
 שרי אלא משום דפרוטה דרב יוסף לא שכיחא. אבל מודה הוא דפטור מלמיתב ריפתא
 לעניא. וא"כ הוה שומר שבר. ואין נראה ראה לר"י. דרבה דשמעתין לא פליג עליה דרב
 יוסף בהאי. דכולי עלמא מודו דהשסק במטרה פטור מן המטרה אלא דסבירא ליה
 דאין נחשב שומר שבר בכך. אלא נראה דהלכה בכל מקום כרבה לגבי רב יוסף [ז] בר
 משה ענין ומחלה כדאיתא בפ' מי שמתה (דף קמ"ג:) [וביש טחלין קיד:] אע"ג דיש מפרשים
 דהאי פסקא ליתא אלא בבבא בתרא דהני תלת מילי בבבא בתרא איתנהו אבל בשאר
 מסכתות איכא עובא דהלכה כרב יוסף. מכל מקום נראה דבבבא גמרא קאמר. מדקאמר
 בגיטין פרק מי שאלו (דף ע"ג) גבי הא לא דלה ורבה אמר הא לא איצטריכא דבעי
 לאוקמי פלוגתייהו דרבה ורב יוסף בפלוגתייהו דרבן ורבן שמעון בן גמליאל ופריך
 והא קיימא לן דהלכה כרבה ובהא קיימא לן אין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. ומהיכא
 קיימא [לן] דהלכה כרבה אס לא מאותו פסק דפרק מי שמתה. ואין לומר דבההיא
 מילתא היו מקובלין דהלכה כרבה. דא"כ הוה ליה למימר והא קיימא לן בהא הלכה
 כרבה כדקאמר ובהא אין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. [ק] ואף על גב דנחלק עליו
 אבוי בההיא דמחלה. לאו לגבי כל האמוראין בא לפסוק דבשום מקום אין הלכה כרב
 יוסף בר מהני תלת. אלא שלא תחשוב קשיא דאבוי עיקר [ר] איצטריך למיפסק כרב
 יוסף. או שמא בשום מקום אין הלכה כרב יוסף בר מהני תלת. והא דלא חשיב
 הך דרש מעילה דפליגי בקדשי קדשים ששחטן בדרוס אס יש בהן מעילה ואיתיהב
 רבה. משום דמלתא דפשיטא היא כיון דאיתותב רבה דהלכה כרב יוסף. ועוד דלא
 נפקא מיהא אלא למשיחא. ועוד משום דפליגי אליבא דרבי שמעון וקיימא לן כרבי
 יאודה. [ש] והלכה כרב יוסף בזווי (ב"ב דף ל"ג:) לא שייך למיחשב [ה] כיון דבבי האי
 גוונא הלכה כרבה. ועוד יש ראיות לכאן ולכאן [א] ואכתבם לקמן כל אחת במקומה בעזרת
 השם:

מזן וכב' ד כל זמן שהאבירה אצלו אם נגנבה או אכרה חייב באחריותה מ"ז (ס) כדין שומר שבר: הגה [כג] וי"א
 (א) דשומר אצידה אינו אלא שומר חנם (טור בשם ר"י ה' והרא"ש) ועיין לעיל סימן ע"ג סעיף ב' י"ז כ"ל נקטינן לענין משכון (י"ד) (ש) והוא הדין [י"ג] כאן:

יז. כיצד
 נקטינן לענין משכון והוא הדין כאן. ע"ש
 דכמשכון כנגד מעותיו שהלוה לו נתבאר
 שם בטור וצדברי מור"ם דלכ"ע מחשב
 כש"ש משום דה"ל כאלו קבל עליו צפי'
 בשעת הלוואה להיות עליו כש"ש להתחייב
 בגניבה ואצידה כשיעור חובו ולא לענין
 אונסין ע"ש אלא כוונת מור"ם כמו
 דנקטינן שם בשו"י המשכון ביותר מדמי
 חובו כן הדין כאן בכל שיווי האצידה
 ושם מסיק בסס"צ דמספיקא לא מפקינן
 ממונא והוי דינו כשומר חנם בהמותר:

הלכך נקטינן דהוי ספיקא דדינא אי הוי ש"ש או
 ש"ח וכמו שכתבו כל האחרוני'

מתני' ועד מתי חייב להכריז עד
 כדי שידעו בו שבניו דברי ר"מ ר' יהודה אומר לשלש רגלים ואחר הרגל
 האחרון שבעה ימים כדי שילך לביתו שלשה ויחזור שלשה ויכריז יום
 אחד:
אבן טוען היתה בירושלים כל מי שאברה לו אבירה נפנה לשם וכל
מי שמוצא אבירה נפנה לשם זה עומד ומכריז וזה עומד ונותן סימני
ונוטלה וזו היא ששנינו *צאו וראו אם נמחת אבן הטוען:

ג ז המוצא אבירה [ח] (ואינו מביר את בעליה) (טור) ד [ב] מכריז עליה ח בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובזמן שיש אנשים שאומרים אבירה הנמצאת של מלך היא מודיע לשכניו ומודיעו ודיו:

ד. מכריז עליה בבתי כנסיות כו'. מכאן ראה למה שנוהגי להכריז בבתי כנסיות גניבות ושאר עניינים בשעה שהלצור צבית הכנסת מיהו נראה דהיינו דוקא צין מנחה למעריב או אחר יליאה מצ"ה וכדי שלא להפסיק הציבור בתפילתם ומה שנוהגין עתה קצת להכריז צין אשרי ללמנח לא שפיר עבדי דאף דקדר קדושה ענין צפ"ע הוא כמו מעריב למנחה מ"מ מיד אחר הקדיש דנפילת אפיס מתחיל קדר קדושה לכן חוזרין ואומרים אשרי ולכן מוטב להכריז קודם התחלת אשרי וטוב יותר אחר גמר התפלה: הגה וכו' מהרי"ק שורש ק"י צ"י מחס"א אס הכריז צצ"ה להחזיר אבירה בתקנת ר"ג ויש אנשים שאומרים שנמסר להם הדבר צקוד יש לנדות מי שיסתדל לצטל תקנת ר"ג ואפילו אס נשבע שלא לגלות לא יועיל עכ"ל ועמ"ש צסמ"ע ר"ס כ"ח צכיו"א צזה לענין עדות:

תחזירה וברחה תחזירה וברחה אפי' ארבעה ותמשה פעמים חייב לתחזירה שנאמר °השב תשיבם

א"ל הוא מדרבנן לרבא אימא השב חדא זמנא תשיבם תרי זמני א"ל *השב אפי' ק' פעמים משמע *תשיבם אין לי אלא לביתו לנינתו ולחורבתו מנין ת"ל תשיבם מ"מ ה"ד אי דמינמרא פשיטא אי דלא מינמרא אמאי לעולם דמינמרא והא קמ"ל דלא בעינן דעת בעלים וכו' א"ל דאמר °הכל צריכין דעת בעלים °חייץ מהשבת אבירה שהתורה ריבתה השבות הרבה